Finansutskottets betänkande

1982/83:33

om vissa datafrågor samt om anslag till statlig rationalisering och revision, m. m. (prop. 1982/83:100 bil. 2 och bil. 15)

I detta betänkande behandlar utskottet

dels proposition 1982/83:100 bilaga 2 Gemensamma frågor i vad avser
punkt 10 Verksamheten i datadelegationen,
punkt 11 Användningen av ADB i statsförvaltningen och
punkt 12 Den statliga revisionsverksamheten,

dels proposition 1982/83:100 bilaga 15 Civildepartementet i vad avser Litt. D Statlig rationalisering och revision, m. m.,

dels de under allmänna motionstiden väckta motionerna
1982/83:510 av Ola Ullsten m. fl. (fp) om upphandlingen av datasystem,
1982/83:699 av Bengt Lindqvist (s) om datateknikens anpassning för handikappade,
1982/83:859 av Rune Rydén m. fl. (m) om datapolitik och rationalisering m. m.,
1982/83:1670 av Thorbjörn Fälldin m. fl. (c) om generalplan för statliga ADB-system,
1982/83:1703 av Olof Johansson m. fl. (c, fp, vpk) om datadelegationens verksamhet.

Utskottet har inhämtat yttrande från *socialutskottet* över motion 699. Yttrandet (SoU 1982/83:5 y) återfinns som *bilaga* till betänkandet.

Propositionen

I *proposition 100 bilaga 2* (punkterna 10–12, s. 15–23) har regeringen efter föredragning av statsrådet Bo Holmberg
1. berett riksdagen tillfälle att ta del av vad som anförts i propositionen om verksamheten i datadelegationen,
2. berett riksdagen tillfälle att ta del av i propositionen lämnad redovisning avseende användningen av ADB i statsförvaltningen,
3. föreslagit riksdagen att
a. godkänna de riktlinjer för revisionskontorsorganisationen som förordats i propositionen,
b. ta del av vad som anförts i propositionen om ADB-revisionens inriktning.

I *proposition 100 bilaga 15* (Litt. D, s. 76–89) har regeringen efter föredragning av statsrådet Bo Holmberg

1. berett riksdagen tillfälle att ta del av vad som anförts i propositionen om teknikupphandling inom dataområdet,

2. föreslagit riksdagen att medge att datorutrustning beställs – utöver tidigare medgivet belopp – till en kostnad av högst 147 000 000 kr.,

3. föreslagit riksdagen att under trettonde huvudtiteln för budgetåret 1983/84 anvisa

a. till Statskontoret ett förslagsanslag av 67 365 000 kr.,

b. till Anskaffning av ADB-utrustning ett reservationsanslag av 135 000 000 kr.,

c. till Datamaskincentralen för administrativ databehandling ett förslagsanslag av 1 000 kr.,

d. till Viss rationaliserings- och utvecklingsverksamhet ett förslagsanslag av 4 000 000 kr.,

e. till Riksrevisionsverket ett förslagsanslag av 60 796 000 kr.

Motionerna

I motion 510 av Ola Ullsten m. fl. (fp) hemställs att riksdagen hos regeringen hemställer om åtgärder för att inrikta statskontorets rådgivning och upphandling av datorsystem på smådatorer i stället för stora, svåröverskådliga centrala datorsystem.

I motion 699 av Bengt Lindqvist (s) hemställs

1. att riksdagen begär att regeringen ger datadelegationen tilläggsdirektiv som syftar till dels att göra det möjligt för handikappade att tillgodogöra sig den information och service som förmedlas genom den nya data- och informationstekniken, dels att utnyttja den nya teknikens möjligheter för att lösa problem på handikappområdet,

2. att riksdagen hos regeringen begär att statliga myndigheter och verk i utnyttjandet av data- och informationstekniken i sin verksamhet beaktar handikappades behov.

I motion 859 av Rune Rydén m. fl. (m) hemställs

1. att riksdagen hemställer hos regeringen att få ett förslag till ändring av datadelegationens uppgifter, alternativt förslag att den upphör helt,

2. att riksdagen hemställer hos regeringen att en översyn görs av vissa centrala statliga myndigheters uppgifter och verksamhetsinriktning för att bättre samordna och stimulera administrativ utveckling.

I motion 1670 av Thorbjörn Fälldin m. fl. (c) hemställs – med hänvisning till motiveringen i motion 1982/83:1669 –

1. att riksdagen beslutar att begära att regeringen låter utarbeta generalplaner för decentralisering av RS-systemet inom skatteförvaltningen

samt de statliga redovisnings- och lönesystemen – System S och SLÖR,

2. att riksdagen beslutar att som sin mening ge regeringen till känna vad som i motionen anförts om generalplaner för statliga ADB-system,

3. att riksdagen beslutar att som sin mening ge regeringen till känna vad som i motionen anförts om kartläggning av kostnaderna för olika produktionsfaktorer.

I motion 1703 av Olof Johansson m. fl. (c, fp, vpk) hemställs att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om datadelegationens fortsatta roll och verksamhet.

Utskottet

I budgetpropositionen (bilaga 2, s. 15–18) lämnar föredragande statsrådet uppgifter om den hittillsvarande *verksamheten i datadelegationen* samt upplyser att hans avsikt är att ge delegationen nya direktiv som preciserar dess arbetsuppgifter. En redogörelse för delegationens nuvarande uppgifter m. m. samt för regeringens förslag om en delvis ny inriktning av verksamheten kan sammanfattas sålunda.

I avsikt att forma en mer samlad datapolitik förordade riksdagen 1979 på förslag av finansutskottet (FiU 1978/79:34, s. 19) att en datadelegation knuten till regeringskansliet borde inrättas. Delegationen inrättades av regeringen i mars 1980. I delegationen ingår företrädare för samtliga riksdagspartier, för arbetsmarknadens parter, för Landstingsförbundet och Svenska kommunförbundet samt för regeringskansliet.

I årets budgetproposition anför föredraganden att delegationen tillkom i ett läge då ett mycket stort antal utredningar samtidigt verkade inom dataområdet. Vidare erinrar han om att i den nyligen tillskapade departementsorganisationen civildepartementet givits uppgifter av stor vikt för datapolitiken och att departementets uppgifter och organisation gör det möjligt att i regeringskansliets permanenta organisation bedriva det samordnande arbetet för den datapolitiska utvecklingen, vilket tidigare varit en viktig del av datadelegationens verksamhet. Behovet av en delegation med de uppgifter som tillskapades i mars 1980 minskar enligt hans uppfattning som en följd härav.

Föredraganden avser, som ovan framgått, ge datadelegationen nya direktiv som preciserar dess arbetsuppgifter till vissa särskilda frågor inom datapolitikens område. I propositionen anges att delegationen i första hand bör få i uppgift att avsluta sitt viktiga arbete på teknikupphandlingsområdet och att lägga förslag om hur en fortsatt bred utbildning i datafrågorna skulle kunna bedrivas. Regeringen har berett riksdagen tillfälle att ta del av vad föredraganden anfört om verksamheten i datadelegationen.

I några motioner tas upp frågan om datadelegationens fortsatta roll m. m. Sålunda anförs i motion 1703 att delegationens verksamhet skall fullföljas enligt nu gällande direktiv och att ställningstagande till eventuella föränd-

ringar i delegationens arbete bör anstå tills en utvärdering gjorts av den hittillsvarande verksamheten.

I motion 859 yrkande 1 föreslås riksdagen hos regeringen begära att förslag till ändring av datadelegationens uppgifter bör föreläggas riksdagen, alternativt att delegationen helt upphör.

Utskottet vill med anledning av vad i budgetpropositionen och i motionerna anförts om delegationens fortsatta verksamhet m. m. anföra följande.

Utskottet, som var en av förespråkarna för att datadelegationen skulle inrättas, anser att delegationen fyllt en viktig uppgift i enlighet med sina direktiv. Utskottet vill erinra om att delegationens centrala roll kommit till uttryck i att delegationen fått i uppdrag att bl. a. utarbeta förslag till principer och riktlinjer för datapolitiken.

Enligt utskottets uppfattning är det naturligt att delegationens verksamhet efter hand omprövas. Att en omprövning skulle ske efter uppskattningsvis tre eller fyra år förutsattes också i delegationens direktiv.

Eftersom riksdagen som framgått ovan varit förespråkare för att en datadelegation skulle inrättas och i samband därmed, på förslag av finansutskottet, lämnat synpunkter på delegationens verksamhet, bör – innan delegationens nya uppgifter läggs fast – riksdagen behandla regeringens förslag om inriktningen och omfattningen av delegationens fortsatta arbete. Ett sådant förfarande innebär möjligheter till ett öppet meningsutbyte om delegationens verksamhet. Vid den nu förordade riksdagsbehandlingen av frågan finns därmed möjligheter att lägga synpunkter bl. a. på delegationens organisatoriska ställning, sammansättning och på inriktningen av delegationens arbete.

Vad utskottet nu anfört innebär i allt väsentligt att utskottet godtar vad i budgetpropositionen och i motion 1703 förordats. Detta bör ges regeringen till känna. Utskottet kan därmed inte ställa sig bakom förslaget i motion 859 yrkande 1 såvitt avser den del i yrkandet som gäller att delegationen skall upphöra. Vad beträffar yrkandet i övrigt får detta anses tillgodosett.

I motion 699 hemställs, yrkande 1, att riksdagen begär att datadelegationen skall få tilläggsdirektiv som syftar till att göra den nya teknikens utbud tillgängligt för handikappade och inriktas på att utveckla nya hjälpmedel för handikappade. I motionens yrkande 2 föreslås riksdagen begära att statliga myndigheter som utnyttjar datatekniken skall beakta *de handikappades behov*.

Socialutskottet har yttrat sig över motionen (SoU 1982/83:5 y). Yttrandet har som bilaga fogats till detta betänkande.

Socialutskottet anför med anledning av vad i motionens yrkande 1 förordats om tilläggsdirektiv till datadelegationen att delegationen är ett lämpligt organ för att bevaka att hänsyn tas till olika handikappgrupper vid den fortsatta utvecklingen av datatekniken samt att det bör ligga inom ramen

för delegationens allmänna uppgift att bevaka att den nya tekniken inte utestänger vissa grupper. Socialutskottet anser att riksdagen bör göra ett uttalande i frågan.

Finansutskottet vill instämma med socialutskottet om vikten av att hänsyn tas till de handikappade vid utformningen av datatekniken och att datadelegationen bör vara ett lämpligt organ för att bevaka att så sker. Enligt vad finansutskottet erfarit har delegationen under år 1982 på olika sätt varit engagerad i frågan om datateknikens utformning med inriktning på de handikappades problem. Utskottet har även erfarit att inom delegationen kommer att påbörjas ett arbete som ligger i linje med vad i det nu behandlade motionsyrkandet förordats. Datadelegationens arbete innebär att syftet med motionen i denna del får anses tillgodosett.

När det gäller yrkande 2 i motion 699 om hjälpmedel m. m. erinrar socialutskottet om att datateknikens effekter för olika handikappgrupper f. n. utreds av dataeffektutredningen; bl. a. arbetar utredningen med ett projekt rörande datoriseringens arbetslivseffekter för handikappade. Vidare anför socialutskottet att forskningsrådsnämnden nyligen till regeringen överlämnat förslag till ett samlat forskningsprogram på dataområdet. Förslaget kommer att remissbehandlas och beredas i samband med den forskningspolitiska proposition som planeras till våren 1984. Mot bakgrund av redan pågående arbete anser socialutskottet det inte i nuläget påkallat med någon vidare åtgärd från riksdagens sida.

Finansutskottet som delar socialutskottets uppfattning härvidlag vill emellertid liksom socialutskottet och motionären framhålla att den nya tekniken rätt utnyttjad bör kunna innebära väsentliga förbättringar för många människor med olika funktionsnedsättningar.

Med hänvisning till pågående arbete på området avstyrker utskottet bifall till motion 699 yrkande 2.

Utskottet går nu över till att behandla centerpartiets partimotion 1670. I yrkandet 2 i motionen föreslås riksdagen ge regeringen till känna vad i motion 1669 anförts om *generalplaner för statliga ADB-system*. I den sistnämnda motionen anförs att långsiktiga generalplaner bör genomföras för alla stora statliga system som varit i drift i många år och där behovet av modernisering och vidareutveckling är stort.

Utskottet har ingen annan uppfattning än motionärerna beträffande vikten av långsiktiga beslut när det gäller vidareutveckling av datasystemen m. m. Ett långsiktigt metodarbete är av stor betydelse både när det gäller teknisk modernisering m. m. av olika ADB-system och anpassningen av dem till aktuell verksamhet. Vidare vill utskottet erinra om att statskontoret som är central förvaltningsmyndighet för rationalisering, administrativ utveckling och ADB enligt sin instruktion bl. a. har att verka för samordning i frågor om ADB. Frågan om långsiktig ADB-strategi och ADB-metodik uppmärksammas bl. a. av de centrala myndigheterna som har att administrera olika delar av den statliga ADB-verksamheten. Enligt utskottets uppfattning finns inte

tillräcklig anledning för riksdagen att göra ett tillkännagivande enligt förslaget i motion 1670 yrkande 2.

I yrkande 1 i motion 1670 föreslås riksdagen hos regeringen begära att regeringen låter utarbeta *generalplaner för decentralisering* av RS-systemet inom skatteförvaltningen samt för de statliga redovisnings- och lönesystemen, System S och SLÖR.

Som framhålls i motionen har datadelegationen lämnat en rapport om RS-systemet och riksrevisionsverket (RRV) fått i uppdrag av regeringen att göra en översyn av system S i avsikt att skaffa underlag för en teknisk modernisering av det. Vad rör det statliga löneuträkningssystemet SLÖR har inom statens löne- och pensionsverk igångsatts ett arbete som ungefär motsvarar det som RRV bedriver avseende system S.

I sammanhanget bör erinras om att utskottet nyligen i ett yttrande (FiU 1982/83:4 y) till socialförsäkringsutskottet behandlat frågan om decentralisering av datasystemen inom socialförsäkringen. Därvid anförde bl. a. utskottet att en framtida ADB-teknik inte utesluter möjligheten att decentralisera verksamheten utan att för den skull totalkostnaderna skulle behöva öka.

Samtliga i motionen behandlade ADB-system har varit eller är f. n. föremål för översyn m. m. I sammanhanget kan nämnas att i RRV:s uppdrag avseende system S ingår att i ett långsiktigt perspektiv klargöra i vilken utsträckning statliga myndigheter bör använda ett gemensamt ADB-system av nuvarande typ respektive bör kunna medges att utveckla egna ADB-system. Utskottet förutsätter att genom pågående utredningsarbete m. m. den i motion 1670 yrkande 1 upptagna frågan kommer att ingå som en del och att regeringen därutöver följer frågan om utformningen av datasystemen. Motionsyrkandet avstyrks med hänvisning till det anförda.

I motion 1670 yrkande 3 hemställs att riksdagen som sin mening beslutar ge regeringen till känna vad i motion 1669 anförts om *kartläggning av kostnaderna för olika produktionsfaktorer* .

Den i motionen upptagna frågan kommer att behandlas av dataeffektutredningen och av data- och elektronikkommittén. De båda utredningarna avses avge sina huvudbetänkanden i slutet av år 1983 eller vid årsskiftet 1983/84. Enligt vad utskottet erfarit kommer även datadelegationen att uppmärksamma frågan. Eftersom det i motionen behandlade spörsmålet övervägs i skilda sammanhang tjänar ett tillkännagivande enligt förslaget i motionen inget syfte. Motionsyrkandet avstyrks.

Frågan om den centrala administrationen m. m. avseende den statliga ADB-verksamheten tas upp i två motioner. I folkpartiets partimotion 510 begärs åtgärder för att inrikta *statskontorets rådgivning och upphandling* av datorsystem på smådatorer i stället för stora, svåröverskådliga centrala datasystem. I motion 859 yrkande 2 begärs en översyn av *vissa centrala statliga myndigheters uppgifter* och verksamhetsinriktning för att bättre

samordna och stimulera administrativ utveckling.

I den förstnämnda motionen anförs att datortekniken f. n. är uppe i en generationsväxling och att smådatorernas tid är inne. Dessa datorer är enligt motionärerna inte bara billigare och mindre sårbara, de anges även ha stora sociala fördelar.

Utskottet vill med anledning av motionsyrkandet erinra om att riksdagen tidigare (FiU 1978/79:34) ansett att för datordriften bör eftersträvas att driften blir specifik för myndigheten, s. k. dedicering, samt att en spridning av driftställena eftersträvas. Redan denna principiella inriktning talar för en upphandling i linje med vad i motion 510 förordas. Till detta bör läggas att, såsom motionärerna själva hävdar, det blir allt vanligare med smådatorer i stället för stora datorsystem. Enligt utskottets uppfattning finns inte skäl att anta annat än att de av statsmakterna beslutade riktlinjerna för upphandling m. m. av datorsystem följs även av statskontoret och att kontoret därmed, när så befinns lämpligt, bedriver sin verksamhet i linje med vad i motion 510 förordats. Någon riksdagens begäran till regeringen i frågan behövs enligt utskottet inte.

I motiveringen till yrkande 2 i motion 859 anförs bl. a. att den administrativa utvecklingen saknar en samordnande myndighet för alla samhällssektorer. Utskottet vill erinra om att statskontoret enligt sin instruktion har att verka för bl. a. administrativ utveckling i den mån uppgiften inte ankommer på annan myndighet. Utskottet vill tillägga att vad i motionen anförts nära berör de ovan behandlade frågorna om datafrågornas organisation. Med hänvisning till det ovan anförda och till gällande ordning finns inte några skäl att tillstyrka motionsyrkandet.

I budgetpropositionen (bilaga 2, s. 18–19) lämnas en redovisning av *användningen av ADB i statsförvaltningen* . Riksdagen har tidigare (FiU 1978/79:34) efterlyst en årlig redovisning över ADB i statsförvaltningen och ansett att denna redovisning borde bifogas budgetpropositionen. Statskontoret har årligen sedan slutet av 1979 utarbetat redovisningen. I den nu föreliggande budgetpropositionen anför föredraganden att han avser att ta initiativ till en mindre utvärdering av redovisningens uppläggning och innehåll. Med utgångspunkt i utvärderingen bör enligt föredragandens uppfattning övervägas om den nuvarande formen för redovisningen för riksdagen är den mest ändamålsenliga eller om eventuellt någon annan form bör tillämpas.

Utskottet har tidigare uttalat sig positivt om den redovisning av ADB i statsförvaltningen som sedan några år bifogas budgetpropositionen. Utskottet har ingen erinran mot vad föredraganden anfört om en utvärdering av redovisningens innehåll och nuvarande form för presentationen av den. Utskottet vill emellertid som sin uppfattning framhålla att en eventuell förändring av formen för redovisningen inte får ges en sådan inriktning att riksdagens möjligheter att ta del av informationen försvåras. Sålunda bör

redovisningen biläggas budgetpropositionen eller i vart fall publiceras vid samma tidpunkt som budgetpropositionen, dvs. i första delen av januari månad, eftersom redovisningen inte sällan ligger till grund för riksdagspartiernas och ledamöternas förslag till riksdagen. Om regeringens avsikt är att föreslå mera genomgripande förändringar, finner utskottet det motiverat att riksdagen dessförinnan ges tillfälle att ta del av dem. Vad utskottet nu anfört bör ges regeringen till känna.

Vad i övrigt anförts om användningen av ADB i statsförvaltningen har inte givit utskottet anledning till erinran eller särskilt uttalande.

Inte heller har utskottet funnit anledning till erinran eller särskilt uttalande om vad i budgetpropositionen (bilaga 2, s. 19–23) föreslagits om *riktlinjer för revisionskontorsorganisationen* eller vad som anförts om *ADB-revisionens inriktning* .

Vad i bilaga 15 till budgetpropositionen (civildepartementet Litt. D, s. 76–89) anförts om *teknikupphandling på dataområdet* och föreslagits om kostnader för *beställning av datorutrustning* godtas av utskottet.

Även regeringens förslag om *anslag för budgetåret 1983/84 till Statskontoret, till Anskaffning av ADB-utrustning, till Datamaskincentralen för administrativ databehandling, till Viss rationaliserings- och utvecklingsverksamhet samt till Riksrevisionsverket* godtas av utskottet. Utskottet vill dock i detta sammanhang stryka under vad föredraganden anfört om riksrevisionsverkets förutsättningar att medverka bl. a. med att ta fram beslutsunderlag för omprövning och omprioritering av den statliga och statligt finansierade verksamheten. Även statskontoret har uppgifter i detta sammanhang. Utskottet har också med tillfredsställelse noterat att vid anslagsberäkningen för riksrevisionsverket beaktas bl. a. verkets behov av resurser för olika översynsuppdrag samt att statskontoret avsatt en relativt stor reserv för nytillkommande uppdrag för översynsverksamhet m. m. för att bl. a. möta eventuella önskemål om utredningsuppdrag för regeringen och kommittéer.

Hemställan

Utskottet hemställer

1. beträffande *datadelegationens fortsatta verksamhet*
   att riksdagen med anledning av vad i proposition 1982/83:100 bilaga 2 punkt 10 och motion 1982/83:1703 föreslagits och med avslag på motion 1982/83:859 yrkande 1 som sin mening ger regeringen till känna vad utskottet anfört,
2. beträffande *datateknikens anpassning till de handikappades behov*
   att riksdagen avslår motion 1982/83:699 yrkandena 1 och 2,

3. beträffande *generalplaner för statliga ADB-system m. m.*
   att riksdagen avslår motion 1982/83:1670 yrkande 2,
4. beträffande *generalplaner för decentralisering av statliga ADB-system*
   att riksdagen avslår motion 1982/83:1670 yrkande 1,
5. beträffande *kartläggning av kostnaderna för olika produktionsfaktorer*
   att riksdagen avslår motion 1982/83:1670 yrkande 3,
6. beträffande *statskontorets rådgivning och upphandling av datorsystem*
   att riksdagen avslår motion 1982/83:510,
7. beträffande *vissa centrala myndigheters uppgifter*
   att riksdagen avslår motion 1982/83:859 yrkande 2,
8. beträffande *användningen av ADB i statsförvaltningen*
   att riksdagen med anledning av vad i proposition 1982/83:100 bilaga 2 punkt 11 redovisats som sin mening ger regeringen till känna vad utskottet anfört,
9. beträffande *riktlinjer för revisionskontorsorganisationen*
   att riksdagen godkänner vad i proposition 1982/83:100 bilaga 2 punkt 12 moment 1 föreslagits,
10. beträffande *ADB-revisionens inriktning*
    att riksdagen lägger till handlingarna proposition 1982/83:100 bilaga 2 punkt 12 moment 2,
11. beträffande *teknikupphandling på dataområdet*
    att riksdagen lägger till handlingarna vad i proposition 1982/83:100 bilaga 15 under punkt D 2 anförts,
12. beträffande *beställning av datorutrustning*
    att riksdagen med bifall till proposition 1982/83:100 bilaga 15 punkt D 2 moment 2 medger att datorutrustning beställs – utöver tidigare medgivet belopp – till en kostnad av högst 147 000 000 kr.,
13. beträffande *anslag*
    att riksdagen för budgetåret 1983/84 under trettonde huvudtiteln anvisar
    a) till *Statskontoret* ett förslagsanslag av 67 365 000 kr.,
    b) till *Anskaffning av ADB-utrustning* ett reservationsanslag av 135 000 000 kr.,
    c) till *Datamaskincentralen för administrativ databehandling* ett förslagsanslag av 1 000 kr.,
    d) till *Viss rationaliserings- och utvecklingsverksamhet* ett förslagsanslag av 4 000 000 kr.,
    e) till *Riksrevisionsverket* ett förslagsanslag av 60 796 000 kr.

Stockholm den 22 mars 1983

På finansutskottets vägnar
ARNE GADD

Närvarande: Arne Gadd (s), Rolf Wirtén (fp), Lars Tobisson (m), Paul Jansson (s), Per-Axel Nilsson (s), Lennart Blom (m), Roland Sundgren (s), Filip Fridolfsson (m), Rolf Rämgård (c), Torsten Karlsson (s), Bo Södersten (s), Hugo Hegeland (m), Gunnar Nilsson i Eslöv (s), Hans Petersson i Hallstahammar (vpk) och Olof Johansson (c).

Reservationer

1. Datadelegationens fortsatta verksamhet

Lars Tobisson, Lennart Blom, Filip Fridolfsson och Hugo Hegeland (alla m) anser att

dels den del av utskottets yttrande på s. 4 som börjar med "Vad utskottet" och slutar med "anses tillgodosett" bort ha följande lydelse:

Vad utskottet nu anfört innebär sålunda att utskottet godtar vad som förordats i motion 1703 och motion 859 yrkande 1 beträffande beslutsordningen i fråga om datadelegationens framtida arbetsuppgifter. Utskottet finner det naturligt att även alternativet nedläggning framdeles prövas på grundval av den utvärdering av delegationens verksamhet som förestår. Utskottet biträder därmed motion 859 yrkande 1, vilket riksdagen som sin mening bör ge regeringen till känna.

dels utskottets hemställan under 1 bort ha följande lydelse:

1. beträffande *datadelegationens fortsatta verksamhet*
   att riksdagen med anledning av vad i proposition 1982/83:100 bilaga 2 punkt 10, motion 1982/83:859 yrkande 1 samt motion 1982/83:1703 föreslagits som sin mening ger regeringen till känna vad utskottet anfört,

2. Generalplaner för statliga ADB-system m. m.

Rolf Wirtén (fp), Lars Tobisson (m), Lennart Blom (m), Filip Fridolfsson (m), Rolf Rämgård (c), Hugo Hegeland (m) och Olof Johansson (c) anser att

dels den del av utskottets yttrande som på s. 5 börjar med "Utskottet har" och på s. 6 slutar med "motion 1670 yrkande 2" bort ha följande lydelse:

I motion 1669 lämnas motiveledes en uttömmande redogörelse för att begära ett riksdagens tillkännagivande till regeringen avseende behovet av generalplaner för statliga ADB-system. Motionärerna erinrar om att såväl den förra regeringen som riksdagen framhållit vikten av framförhållning vid den fortsatta användningen av ADB i statsförvaltningen och att statsmakterna kommer in i ett tidigt skede av beslutsprocessen. Inte minst viktigt är behovet av generalplaner för de stora statliga ADB-systemen, t. ex. RS-systemet, System S och SLÖR. Dessa system, som har varit i drift i många

år, är i stort behov av modernisering och vidareutveckling.

Genom att generalplaner för dessa system utarbetas finns goda möjligheter att i praktisk handling omsätta statsmakternas intentioner. I detta sammanhang är datadelegationens rapport om RS-systemet och RRV:s uppdrag avseende översynen beträffande System S viktiga.

Vad utskottet nu med anledning av motion 1670 yrkande 2 anfört om generalplaner bör riksdagen som sin mening ge regeringen till känna.

dels utskottets hemställan under 3 bort ha följande lydelse:

3. beträffande *generalplaner för statliga ADB-system m. m.*
att riksdagen med anledning av motion 1982/83:1670 yrkande 2 som sin mening ger regeringen till känna vad utskottet anfört.

3. Generalplaner för decentralisering av statliga ADB-system

Rolf Wirtén (fp), Rolf Rämgård (c) och Olof Johansson (c) anser att

dels den del av utskottets yttrande på s. 6 som börjar med "Samtliga i" och slutar med "det anförda" bort ha följande lydelse:

Utskottet har ovan ställt sig bakom förslaget i motion 1670 om generalplaner för vissa statliga ADB-system m. m. En viktig del i detta arbete är att planerna inriktas och utformas med sikte på en decentraliserad struktur med ökat användarinflytande samt minskad byråkrati och sårbarhet bl. a. för socialförsäkringens ADB-system, RS-systemet, System S och SLÖR. Den tekniska utvecklingen ger i dag ökade möjligheter att välja en decentraliserad struktur.

För att säkra att så sker finner utskottet det motiverat att föreslå riksdagen att ställa sig bakom vad i motion 1670 yrkande 1 förordats. Detta bör riksdagen som sin mening ge regeringen till känna.

dels utskottets hemställan under 4 bort ha följande lydelse:

4. beträffande *generalplaner för decentralisering av statliga ADB-system*
att riksdagen med anledning av motion 1982/83:1670 yrkande 1 som sin mening ger regeringen till känna vad utskottet anfört.

4. Kartläggning av kostnaderna för olika produktionsfaktorer

Rolf Wirtén (fp), Rolf Rämgård (c) och Olof Johansson (c) anser att

dels den del av utskottets yttrande på s. 6 som börjar med "Den i" och slutar med "Motionsyrkandet avstyrks" bort ha följande lydelse:

Datateknikens användning i arbetslivet medför stora förändringar såväl vad gäller arbetets art och innehåll som organisation. Förändringarna på arbetsmarknaden till följd av datoriseringen skall ske under socialt acceptabla former. Det är i detta sammanhang viktigt att samhället har en beredskap för hur målsättningen om allas rätt till arbete skall kunna förverkligas.

Som ett led i detta arbete bör en kartläggning av kostnadsutvecklingen för olika produktionsfaktorer göras. En sådan kartläggning begärs i motion 1670 yrkande 3.

Vad utskottet nu anfört bör ges regeringen till känna.

dels utskottets hemställan under 5 bort ha följande lydelse:

5. beträffande *kartläggning av kostnaderna för olika produktionsfaktorer*
att riksdagen med anledning av motion 1982/83:1670 yrkande 3 som sin mening ger regeringen till känna vad utskottet anfört.

5. Statskontorets rådgivning och upphandling av datorsystem

Rolf Wirtén (fp), Rolf Rämgård (c) och Olof Johansson (c) anser att

dels den del av utskottets yttrande på s. 7 som börjar med "Utskottet vill" och slutar med "utskottet inte" bort ha följande lydelse:

I motion 510 anförs att datatekniken för närvarande är mitt uppe i en generationsväxling. En helt annorlunda ADB-strategi tillämpas nu än den som rådde när de befintliga stora administrativa datasystemen beslöts. De stora centrala datasystemen är många gånger inte längre de effektivaste och billigaste per prestation räknat. Av olika skäl har smådatorerna blivit allt vanligare. De är inte bara billigare och mindre sårbara än de stora systemen, de har även stora sociala fördelar. De gör det dessutom möjligt att sprida kunskap, utbildning, ansvar och kreativt arbete till mycket större kretsar av arbetande än förut.

Utskottet, som delar den uppfattning som kommit till uttryck i motion 510, anser liksom motionärerna att statskontorets rådgivning och upphandling av datorsystem bör inriktas på smådatorer. Regeringen bör vidta åtgärder så att

denna inriktning av verksamheten kan förverkligas. Detta bör ges regeringen till känna.

dels utskottets hemställan under 6 bort ha följande lydelse:

6. beträffande *statskontorets rådgivning och upphandling av datorsystem*
att riksdagen med anledning av motion 1982/83:510 som sin mening ger regeringen till känna vad utskottet anfört.

6. Vissa centrala myndigheters uppgifter

Lars Tobisson, Lennart Blom, Filip Fridolfsson och Hugo Hegeland (alla m) anser att

dels den del av utskottets yttrande på s. 7 som börjar med "I motiveringen" och slutar med "tillstyrka motionsyrkandet" bort ha följande lydelse:

I motiveringen till yrkande 2 i motion 859 anförs bl. a. att den administrativa utvecklingen saknar en samordnande myndighet för alla samhällssektorer. Utskottet erinrar om att statskontoret enligt sin instruktion har att verka för bl. a. administrativ utveckling i den mån uppgiften inte ankommer på annan myndighet. Utskottet finner likväl att ett behov föreligger av en översyn av gällande ordning. Med hänvisning till det anförda tillstyrker utskottet motion 859 yrkande 2, vilket riksdagen som sin mening bör ge regeringen till känna.

dels utskottets hemställan under 7 bort ha följande lydelse:

7. beträffande *vissa centrala myndigheters uppgifter*
att riksdagen med anledning av motion 1982/83:859 yrkande 2 som sin mening ger regeringen till känna vad utskottet anfört.

Bilaga 1

Socialutskottets yttrande

1982/83:5 y

om datateknikens anpassning för handikappade

Till finansutskottet

Finansutskottet har hemställt om socialutskottets yttrande över motion 1982/83:699 av Bengt Lindqvist (s) om datateknikens anpassning för handikappade.

Utskottet

I *motionen* anförs att utvecklingen av datatekniken under de närmaste åren kommer att medföra stora förändringar på de flesta samhällsområden. Mycket liten uppmärksamhet har emellertid ägnats åt den nya teknikens konsekvenser för handikappade. Den nya tekniken kräver att man kan utnyttja syn och hörsel m. m. Om den inte anpassas till handikappades behov ställs många utanför möjligheterna att utnyttja den. Frågan är nu på vems villkor utvecklingen av datatekniken skall ske. Om samhället förhåller sig passivt till den nya teknikens utnyttjande för handikappade och andra utsatta grupper blir, enligt motionären, resultatet socialt förödande. Men med en medveten satsning på att utnyttja den nya teknikens möjligheter på handikappområdet kan man i stället uppnå avgörande förbättringar i många handikappades situation. För detta krävs åtgärder av många olika slag. Ett grundkrav är, anser motionären, att handikappfrågorna integreras i praktiskt taget allt utredande och nydanande arbete inom datateknikens område. Arbetet måste inriktas *dels* på att göra den nya teknikens utbud tillgängligt för olika handikappgrupper och *dels* på att utveckla nya hjälpmedel för handikappade. Motionären begär att datadelegationen skall ges tilläggsdirektiv i enlighet härmed (yrkande 1) samt att statliga myndigheter som utnyttjar datateknik skall beakta handikappades behov (yrkande 2).

Den av motionären omnämnda *datadelegationen* (B 1980:03) har ett allmänt uppdrag att bevaka utvecklingen av datoriseringen och föreslå åtgärder för att garantera en positiv utveckling av datoranvändningen i samhället. I direktiven till delegationen anges bl. a. att denna bör följa pågående utredningsarbete av olika slag och med utgångspunkt däri utarbeta förslag till riktlinjer för datateknikens utveckling och användning i samhället. Delegationen bör vidare överväga i vilken form andra åtgärder bör sättas in från statens sida för att trygga en positiv utveckling av datoranvändningen. Vidare anges i direktiven att delegationen bör ägna stor uppmärksamhet åt den ökade användningen av ADB, telekommunikation och elektronik inom olika områden, bl. a. offentlig förvaltning, och konsekvenserna därav.

Större ADB-investeringar inom den statliga förvaltningen bör översiktligt granskas och utvärderas.

Enligt socialutskottets mening är, såsom anförs i motionen, datadelegationen ett lämpligt organ för att bevaka att hänsyn tas till olika handikappgrupper vid den fortsatta utvecklingen av datatekniken. Det gäller både frågan om att handikappade och äldre måste ha samma möjligheter som andra att få samhällsinformation m. m. och frågan om att utnyttja datatekniken för att utveckla nya hjälpmedel. Att den nya tekniken inte får utestänga vissa grupper är emellertid ett självklart krav från samhällets sida och det bör ligga inom ramen för datadelegationens allmänna uppgift att bevaka sådana synpunkter. Ett klarläggande uttalande från riksdagens sida kan emellertid vara på sin plats.

När det gäller hjälpmedel m.m. vill utskottet erinra om att datateknikens effekter för olika handikappgrupper f. n. utreds av den s. k. *dataeffektutredningen* (A 1978:05) i enlighet med vad som förutskickades i den av riksdagen tidigare behandlade propositionen om en samordnad datapolitik (prop. 1981/82:123 bil. 4 s. 59–60). Utskottet har inhämtat att utredningen f. n. arbetar med ett projekt rörande datoriseringens arbetslivseffekter för handikappade. Projektet skall bl. a. belysa vissa sysselsättningsfrågor samt möjligheten att utnyttja datatekniken som arbetshjälpmedel.

Dataeffektutredningens arbete begränsar sig visserligen till frågor som sammanhänger med handikappades situation i arbetslivet. Detta är emellertid en stor och viktig del av problemet med handikappades möjligheter att utnyttja den nya tekniken. Vidare kan resultatet av ett utvecklingsarbete avseende arbetslivet bli av värde även i andra sammanhang. Som exempel kan nämnas arbetshjälpmedel som även kan utnyttjas för privat bruk eller för att ge en förbättrad samhällsservice till handikappade.

I sammanhanget kan vidare nämnas att forskningsrådsnämnden nyligen till regeringen överlämnat ett förslag till ett samlat *forskningsprogram på dataområdet* (Forskning om datateknikens användning, FRN Rapport 82:16), vari förordas forskningsinsatser bl. a. kring individens förutsättningar, såsom människokroppens funktioner, psykologiska och psykosociala faktorer, kunskapshantering och kommunikation. Förslaget kommer att remissbehandlas och beredas i samband med den forskningspolitiska proposition som planeras till våren 1984.

Sammanfattningsvis anser socialutskottet att det mot bakgrund av redan pågående arbete på området inte i nuläget är påkallat med någon vidare åtgärd från riksdagens sida för att säkerställa att handikappades önskemål och behov beaktas vid utvecklingen av datatekniken. Utskottet vill också framhålla vikten av att berörda myndigheter och kommittéer beaktar att införandet av ny teknik självfallet inte får leda till försämrad samhällsservice och information till handikappade och äldre. Som framhålls i motionen bör tvärtom den nya tekniken rätt utnyttjad kunna innebära väsentliga förbättringar för många människor med olika funktionsnedsättningar.

Stockholm den 15 mars 1983

På socialutskottets vägnar
INGEMAR ELIASSON

Närvarande: Ingemar Eliasson (fp), Evert Svensson (s), Göte Jonsson (m), John Johnsson (s), Rune Gustavsson (c), Kjell Nilsson (s), Blenda Littmarck (m), Lilly Bergander (s), Maria Lagergren (s), Anita Persson (s), Ingvar Eriksson (m), Rosa Östh (c), Aina Westin (s), Bo Arvidson (m) och Maj Kempe (vpk).

minab/gotab Stockholm 1983 75044